

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

خبرنامه اطلاع رسانی داخلی
دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
ویژه نامه عید سعید فطر

فطر مبارک
عید سعید فطر

در دعای قنوت نماز عید فطر می خوانیم:

«اللَّهُمَّ أَهْلَ الْكِبْرِيَاءِ وَالْعُظَمَاءِ وَأَهْلَ الْجُودِ وَالْجَبْرُوتِ وَأَهْلَ الْعَفْوِ وَالرِّحْمَةِ وَأَهْلَ التَّقْوَى وَالْمَنْفَرَةِ أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذَا الْيَوْمِ الَّذِي جَعَلْتَهُ لِلْمُسْلِمِينَ عِيداً وَلِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ذُخْراً وَمَزِيداً أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدَ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُدْخِلَنِي فِي كُلِّ خَيْرٍ أَدْخَلْتَ فِيهِ مُحَمَّدًا وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُخْرِجَنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّدًا وَآلِ مُحَمَّدٍ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا سَأَلْتُكَ بِهِ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ وَأَعُوذُ بِكَ مِمَّا اسْتَعَاذَ مِنْهُ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ».

«خدایا ای اهل بزرگی و عظمت و ای شایسته بخشش و قدرت و سلطنت و ای شایسته عفو و رحمت و ای شایسته تقوی و آمرزش از تو خواهم به حق این روزی که قرارش دادی برای مسلمانان عید و برای محمد(ص) ذخیره و شرف و فزونی مقام که درود فرستی بر محمد و آل محمد و درآوری مرا در هر خیری که درآوردی در آن خیر محمد و آل محمد را و برونم آری از هر بدی و شری که برون آوردی از آن محمد و آل محمد (را که دروهای تو بر او و بر ایشان باد) خدایا از تو خواهم بهترین چیزی را که درخواست کردند از تو بندگان شایسته ات و پناه برم به تو از آنچه پناه بردند از آن بندگان شایسته ات» (مصباح المتهجد و سلاح المتعبّد، طوسی، ج ۲، ص ۶۵۴)

عید فطر در مفهوم

«عید» از «عود» به معنی «بازگشت» گرفته شده است. (رک: قاموس قرآن، قرشی، ج ۵، ص ۶۷) این واژه در قرآن یک بار (رک: المعجم المفهرس لالفاظ القرآن الکریم، عبدالباقی، ص ۶۶۲) در آیه «... تَكُونُ لَنَا عِيداً لِأَوْلَادِنَا وَآخِرِنَا...» «تا عیدی برای اول و آخر ما باش» (مائده/۱۱۴) آمده است.

با توجه به آن چه در معنی کلمه، آمده است، می توان این گونه گفت که بازگشت از امر مثبت یا منفی از قبیل شادی و نشاط یا غم و اندوه می باشد که مدتی در وجود انسان حکم فرما می شود و بعد از مدتی با گذر زمان وجود از آن تهی می شود و در این میان باید زمان به تدریج سپری شود و انسان ساخته شود. یعنی فرد از خوب و بد، غم و اندوه، شادی و نشاط و ... عبرت بگیرد.

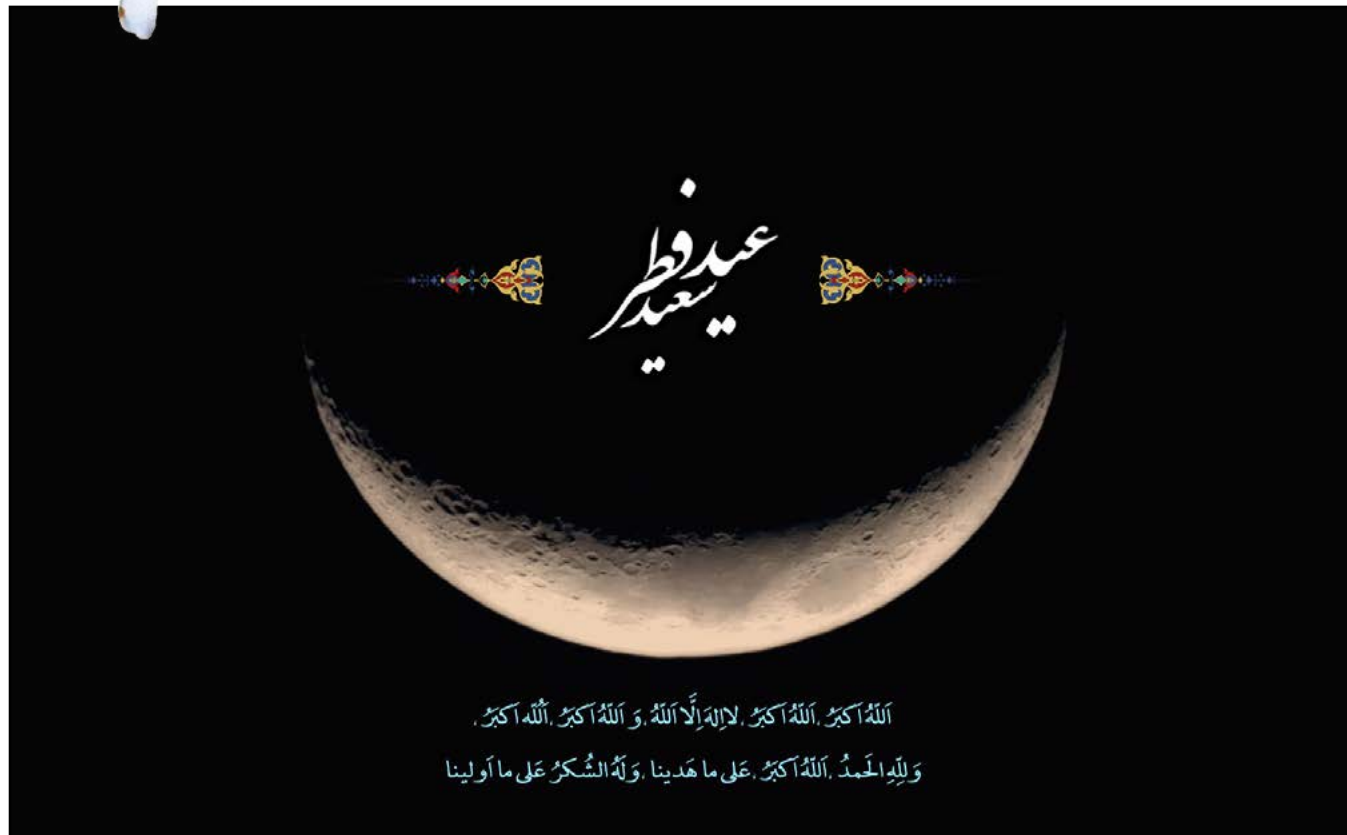
از حضرت علی(ع) در مورد عید این گونه نقل شده است که: «كُلُّ يَوْمٍ لَا يُعْصَى اللَّهُ فِيهِ فَهُوَ يَوْمٌ عِيدٌ»، «هر روز که در آن، معصیت خدا نشود، روز عید است» (بحار الأنوار، مجلسی، ج ۸۸، ص ۱۳۶)

در ادامه به مفهوم شناسی مختصر واژه «فطر» اشاره می شود. واژه «فطر» نیز به معنی «ترک کردن روزه است» که در مفردات راغب ذیل واژه «فطر» آمده است که به معنی فاصله و شکاف می باشد. (مفردات ألفاظ القرآن، راغب اصفهانی، ص ۶۴۰)

اهمیت عید فطر

در اسلام برای هر امری اهمیت و فلسفه ای وجود دارد که از ورای آن به مصلحت افراد منتهی می شود و حال این که، شاید ما به درک آن خیر نائل نشویم. ماه رمضان و قرار گرفتن عید فطر در پایان این ماه پر برکت از این قاعده مستثنی نبوده است.

در بیانات مقام معظم رهبری نیز در بیان اهمیت و آثار روزه ماه رمضان، وداع و میزان استفاده انسان از آثار این ماه اشاراتی دیده

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ
وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، عَلَى مَا هَدَيْتَنَا، وَرَبُّهُ الشُّكْرُ عَلَى مَا أَوْلَيْنَا

می شود که مورد تأمل است. ایشان می فرماید: «هر عید فطری، برای انسان مسلمان آگاه هوشیار، می تواند یک روز عید حقیقی باشد. روز شروع دوباره زندگی معنوی و روحی؛ مثل بهار برای گیاهان و درختان. انسانی که ممکن است در طول سال دچار انواع آلودگی ها و گناهان شود و انسانی که بر اثر هوای نفس و خصلت ها و صفات زشت، خود را تدریجاً از ساحت رحمت الهی دور کرده است، هر سال از طرف پروردگار عالم از یک فرصت استثنایی برخوردار می شود و آن فرصت، ماه مبارک رمضان است. در طول ماه رمضان، دل ها نرم می شود، روح ها تالو و درخشندگی پیدا می کند، انسان ها آماده قدم نهادن در وادی رحمت خاصه الهی می شوند و هر کس به قدر استعداد، همت و تلاش خود، از ضیافت عظیم الهی برخوردار می گردد. بعد از آن که این ماه مبارک به پایان رسید، روز شروع سال جدید، روز عید فطر است. یعنی روزی که انسان می تواند با استفاده از دستاوردهای ماه رمضان، راه مستقیم الهی را پیش گیرد و از کج راهها پرهیز کند» (بیانات مقام معظم رهبری در خطبه های نماز عید سعید فطر، ۱۳۷۳/۱۲/۱۱)

قرآن، سنت، عید فطر

نگاهی به آیات قرآن به خوبی روشن می نماید که روزه از مباحث مهمی است که در آیاتی از آن به احکام، آثار، فواید و سایر مباحث مرتبط آن می پردازد. به عنوان مثال در آیات (بقره/۱۸۵)، (اعلی/۱۴ - ۱۵) به روزه پرداخته است که از خلال آن به احکام، آداب و ویژه آداب و اعمال عید فطر از قبیل نماز، تکبیر و زکات اشاراتی دارد.

من جمله در تفاسیر متعددی ذیل آیه «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى وَ ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى»، (اعلی/۱۴ - ۱۵) به روزه، زکات فطره و سایر مواردش پرداخته است.

با توجه به این آیه می توان به روایتی استناد کرد که از امام صادق(ع) در مورد معنای آیه «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى» سوال شد. حضرت فرمود: «هر کس زکات فطره بدهد، رستگار می شود. پس معنای آیه «وَ ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى» را پرسید؟ فرمود: این است

تبیین عید فطر در لسان برخی ائمه(ع)

عید فطر یکی از اعیادی است که در اسلام از جایگاه خاصی برخوردار است و نسبت به آن توصیه های مکرری شده است. البته نه تنها به اهمیت، بلکه به پاداش و اعمال این روز سعید نیز اشاره شده است.

در روایاتی که از ائمه(ع) در باب عید فطر وارد شده است. به گونه ای عید فطر تبیین شده است که ابتدا در مورد ماه رمضان، آثار، بهره گیری مردم از آن آثار و ... آمده است در ادامه به عید فطر اشاره می شود که به آداب، اعمال آن، جایگاه عید می پردازند و بیشتر بر این مقوله تکیه دارد که عید واقعی آن است که انسان من بعد آن گناه نکند. گاهی نیز به این امر اشاره می شود که در پیشینه مردم عید چگونه بوده و بعد آن و با ورد اسلام به چه صورت بوده است.

در این راستا به عنوان نمونه می توان به سخنی از پیامبر(ص) اشاره داشت، که ایشان فرمود: «قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ وَأَهْلُ الْمَدِينَةِ يَوْمَانِ يَلْعَبُونَ فِيهِمَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ، وَإِنَّ اللَّهَ قَدْ أَبْدَلَكُمْ بِهِمَا خَيْرًا مِنْهُمَا: يَوْمَ الْفِطْرِ وَيَوْمَ النَّحْرِ». «من وارد مدینه شدم، در حالی که اهالی این شهر از زمان جاهلیت دو روز داشتند که در آن به بازی و تفریح می پرداختند. ولی خداوند به جای آن دو روز، دو روز بهتر به شما داد:

امام علی علیه السلام:

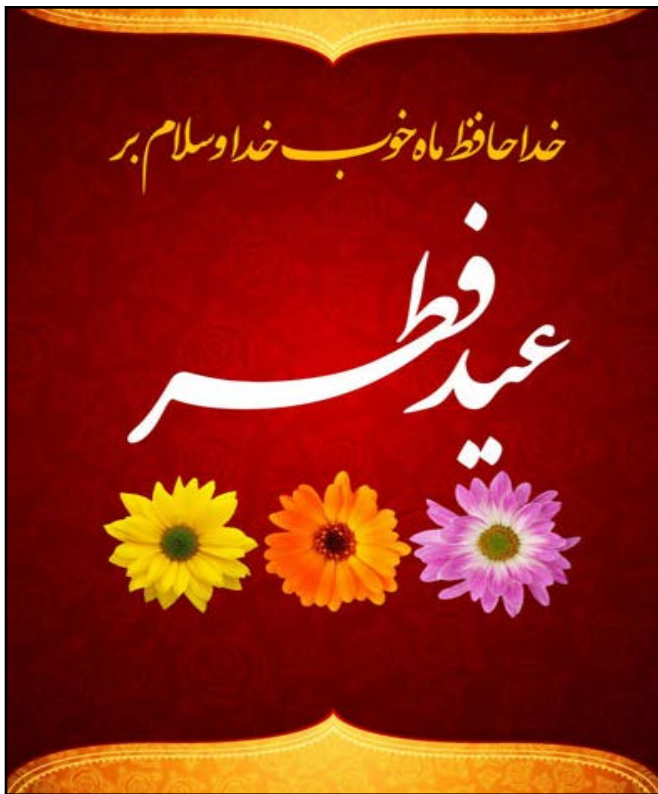
«این، عید کسی است که خداوند، روزه او را پذیرفته و عبادتش را قبول کرده است و هر روزی که در آن، خدا معصیت نشود، آن روز عید است.»

نهج البلاغه، حکمت ۴۲۸

روز فطر و روز قربان». (میزان الحکمه، محمدی ری شهری، ج ۸، ص ۳۰۸)
در این زمینه همچنین از امام حسن (ع) روایت شده است که:
« وَ مَرَّ (ع) فِي يَوْمِ فِطْرِ بَقُومٍ يَلْعَبُونَ وَيَضْحَكُونَ فَوَقَّفَ عَلَيَّ رُؤُوسَهُمْ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ شَهْرَ رَمَضَانَ مَضْمَرًا لَخَلْقِهِ فَيَسْتَبِقُونَ فِيهِ بَطَاعَتَهُ إِلَى مَرَضَاتِهِ فَسَبَقَ قَوْمٌ فَقَاؤُوا وَ قَصَرَ آخَرُونَ فَخَابُوا فَالْعَجَبُ كُلُّ الْعَجَبِ مِنْ ضَاحِكٍ لَا عَيْبَ فِي الْيَوْمِ الَّذِي يُثَابُ فِيهِ الْمُحْسِنُونَ وَ يَخْسَرُ فِيهِ الْمُبْطِلُونَ وَ أَيْمُ اللَّهُ لَوْ كُشِفَ الْغَطَاءُ لَعَلِمُوا أَنَّ الْمُحْسِنَ مَشْغُولٌ بِإِحْسَانِهِ وَ الْمُسِيءُ مَشْغُولٌ بِإِسَاءَتِهِ ثُمَّ مَضَى.»
« در روز عید فطر امام (ع) بر گروهی گذشت که سرگرم بازی و خنده بودند. بالای سر آنها ایستاد و فرمود: خداوند ماه رمضان را میدان مسابقه خلق خود قرار داد، تا به سبب طاعت او به سوی خشنودیش از یکدیگر سبقت گیرند. پس، گروهی پیشی گرفتند و کامیاب شدند و گروهی عقب ماندند و ناکام شدند. بسیار بسیار تعجب است از کسی که در این روزی که نیکوکاران پاداش داده می شوند و هرزه کاران زیان می برند، در حال خنده و بازی است. به خدا سوگند یاد می کنم که اگر پرده کنار رود، خواهند دانست که نیکوکار به نیکوکاری خود مشغول است و بدکار به بد کرداری خود. حضرت سپس به راه خود ادامه داد و رفت». (تحف العقول، ابن شعبه حرانی، ص ۲۳۶)

دقت در محتوای حدیث به خوبی روشن می نماید که روز عید فطر روز بهره وری از توشه های جمع آوری شده ی ماه رمضان است زیرا ماه رمضان برای مردم میدان مسابقه است، عده ای سود می برند و عده ای زیان می کنند. دانا و تیزبین کسی است که از آن ها بعد از این به خوبی در مسیر کمالش استفاده کند. در مجموع بهره گیری از هر فرصتی برای جمع کردن و بستن توشه آخرت، از این سخن استفاده می شود.

استقبال از عید فطر

عید فطر یکی از اعیاد مهمی است که در میان مسلمانان از قداست خاصی برخوردار است. از این رو برای استقبال از این عید و وداع با ماه مبارک رمضان تمهیداتی را انجام می دهند تا یک ماه عبادت و بندگی به نهایت خود برسد.
استقبال از عید فطر در سایر کشورهای اسلامی از قبیل اردن، افغانستان، امارات، اندونزی، پاکستان، افغانستان، ترکیه، سودان، سوریه، عراق، عربستان، لیبی، مالزی، مصر هر یک با فرهنگ و آداب و رسوم متفاوتی که دارند، اجرا می شود. به این صورت که به دید و بازدید، زیارت قبور، خانه تکانی، برگزاری اعمال روز عید، طبخ خوراکی به ویژه انواع شیرینی، برگزاری انواع مسابقات، آغاز تعطیلات رسمی و ... می پردازند. (رک: راسخون نت)

سخنی با خود

آن چه در پایان ماه رمضان مهم است و برای انسان عید محسوب می شود این است که انسان از آن چه که در ماه رمضان به

روزی افتید که در پیشگاه پروردگارتان می ایستید و از بازگشتن به سوی خانه هایتان آن روزی را یاد آورید که به خانه های خود در بهشت باز می گردید! ای بندگان خدا! کمترین چیزی که برای مردان و زنان روزه گیر می باشد، این است که در روز آخر ماه رمضان فرشته ای آنان را ندا می دهد: بشارت بادا بر شما ای بندگان خدا! که خداوند گناهان گذشته شما را بخشود. پس مواظب باشید که از این پس چه می کنید!». (تنبيه الخواطر و نزهة النواظر، ورام بن ابی فراس، ج ۲، ص ۱۵۷)

وداع سید الساجدین (ع) با ماه رمضان

در این راستا می توان به سیره و منش ائمه (ع) مراجعه و مذاقه ای داشت که نسبت به ماه رمضان و پایانش چگونه دیدگاه و عملکردی داشتند. تا از این رهگذر برای ما الگوی تامی باشند تا توفیق بیشتری در استفاده از فضایل ماه مبارک رمضان و پایان آن یعنی عید فطر داشته باشیم که به تبع وداع با این ماه مبارک در واقع سرآغاز زیبایی در عملکرد انسان می باشد. تا از این به بعد آن چه از خیر و خوبی را در این ماه در وجودش نهادینه کرده است، به منصفه ظهور برساند و انجام دهد.

وداع از ماهی که وجود و روح انسان با آن عجین شده است. اندوهناک و سخت می باشد. چه بسا که عمر انسان به سال بعد و درک بهار وجودی انسان منتهی نشود. از این رو در لسان ائمه (ع) هر یک به نحوی به این مقوله اشاره کردند که در این نوشتار به وداع امام زین العابدین (ع) پرداخته می شود.

از امام سجاده (ع) در مورد ماه رمضان، عید فطر و وداع با این ماه عزیز این گونه وارد شده است که:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ وَ اجْبُرْ مُصِيبَتَنَا بِشَهْرِنَا وَ بَارِكْ لَنَا فِي يَوْمِ عِيدِنَا وَ فِطْرِنَا، وَ اجْعَلْهُ مِن خَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْنَا أَجْلِبُهُ لَعْفُو وَ امْحَاهُ لَذْنِبٍ وَ اغْفِرْ لَنَا مَا خَفِيَ مِن ذُنُوبِنَا وَ مَا عَلَنَ ... اللَّهُمَّ إِنَّا نَتُوبُ إِلَيْكَ فِي يَوْمِ فِطْرِنَا الَّذِي جَعَلْتَهُ لِلْمُؤْمِنِينَ عِيداً وَ سُرُوراً وَ لِأَهْلِ مِلَّتِكَ مَجْمَعاً وَ مُحْتَشِداً مِن كُلِّ ذَنْبٍ أَذْنَبْنَاهُ أَوْ سُوءِ أَسْلَفْنَاهُ أَوْ خَاطَرِ شَرِّ أَضْمَرْنَاهُ، تَوْبَةً مِن لَّا يَنْطَوِي عَلَيَّ رُجُوعٌ إِلَيَّ ذَنْبٍ...»

«پروردگارا! بر محمد و آل محمد درود فرست و مصیبت ما را در این ماه جبران کن و روز فطر را بر ما عیدی مبارک و خجسته بگردان و آن را از بهترین روزهایی قرار ده که بر ما گذشته است که در این روز بیشتر ما را مورد عفو قرار دهی و گناهانمان را بشوئی و خداوند بر ما بخشایی آنچه در پنهان و آشکارا گناه گردانیم ... خداوند! در این روز عید فطرمان که برای مؤمنان روز عید و خوشحالی و برای مسلمانان روز اجتماع و گردهمانی قرار دادی از هر گناهی که مرتکب شده ایم و هر کار بدی که کرده ایم و هر نیت ناشایسته ای که در ضمیرمان نقش بسته است به سوی تو باز می گردیم و توبه می کنیم، توبه ای که در آن بازگشت به گناه هرگز نباشد...». (الصحيفة السجادية، علی بن الحسین (ع)، ص ۲۰۲)

دست آورده است، حراست نماید و آن را با غفلت ها و کم توجهی ها، به تدریج از دست ندهد. در واقع حراست از آن چه به دست آورده عید واقعی فرد است.

وداع از ماهی که سراسر زیبایی، سروری، فضیلت، نیکویی و عبادت است. برای فرد، اسارت شیطان نباید در رمضان محدود شود بلکه باید این اسارت به تمام سال بینجامد تا روح آسمانی و پاک این انسان پاک فطرت برای همیشه بدون عیب و تیرگی ها باشد.

از این رو، پس از عید، بسیار مهم است که امام صادق (ع) روایتی را نقل کردند از حضرت علی (ع) که ایشان در روز عید فطر خطبه ای ایراد کردند که:

«أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ يَوْمَكُمْ هَذَا يَوْمٌ يُثَابُ فِيهِ الْمُحْسِنُونَ وَ يَخْسَرُ فِيهِ الْمُبْطِلُونَ وَ هُوَ أَشْبَهُ يَوْمِ قِيَامِكُمْ فَادْكُرُوا بِخُرُوجِكُمْ مِن مَنَازِلِكُمْ إِلَى مَضَالِكُمْ خُرُوجِكُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَيَّ رَبِّكُمْ وَ اذْكُرُوا بِوُفُوقِكُمْ فِي مَضَالِكُمْ وَ فُوقِكُمْ بَيْنَ يَدَيَّ رَبِّكُمْ وَ اذْكُرُوا بِرُجُوعِكُمْ إِلَى مَنَازِلِكُمْ رُجُوعِكُمْ إِلَى مَنَازِلِكُمْ فِي الْجَنَّةِ عِبَادَ اللَّهِ إِنَّ أَدْنَى مَا لِلصَّائِمِينَ وَ الصَّائِمَاتِ أَنْ يُنَادِيَهُمْ مَلَكٌ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ أُبَشِّرُوا عِبَادَ اللَّهِ فَقَدْ غَفَرَ لَكُمْ مَا سَلَفَ مِن ذُنُوبِكُمْ فَانظُرُوا كَيْفَ تَكُونُونَ فِيمَا تَسْتَأْنِفُونَ.»

«ای مردم! همانا این روز شما، روزی است که در آن نیکوکاران پاداش می یابند و هرزه کاران زیان می بینند و شباهت بسیاری به روز رستاخیز شما دارد. پس، با بیرون آمدن از خانه های خود به سوی مصلایتان به یاد آن روزی افتید که از گورهایتان به سوی پروردگارتان بیرون می آید و از ایستادن در مصلایتان به یاد آن

روز آخر چقدر عرفانیست / چشمه های عجیب بارانیست / عطر جنت تمام شد / افسوس امروز آخرین روز مهمانیست